

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

22e jaargang nr. 35 31 augustus 1969

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Een afscheid

De heer H. van Hulst, afgekort H.H. heeft ons meegedeeld, dat hij in dit nummer het laatste artikel voor „Het Woord van de Week heeft geschreven. Velen zullen zijn bijdragen missen.

Hij heeft hiervoor zijn respectabele redenen en daar dienen wij ons bij neer te leggen. Rest ons een woord van bijzondere dank voor de vele jaren (1959—1969) dat hij zijn bijdragen heeft geleverd.

Oorspronkelijk te zijn in een dankwoord aan een medewerker ervaart de redactie van dit orgaan als een moeilijke opdracht. Het wordt moeilijker naarmate de medewerking langer heeft geduurd, om in woorden tot uitdrukking te brengen hoe de originaliteit van de cursiefjes is gewaardeerd. Als wij hier een kritische noot laten horen, dan is het over zijn laatste bijdrage (zie zijn bijdrage „Vaarwel” in dit nummer). Als hij stelt, dat er optimistisch gezien 2000 lezers een blik hebben geslagen op zijn cursiefjes, dan geloven wij daar niets van. Het zijn er ongetwijfeld duizenden meer geweest.

Het schrijven van korte anecdotische stukjes is een bijzonder moeilijke zaak. De lezer, die dit niet zonder meer onderschrijven kan, zouden wij willen vragen zo iets eens voor éénmaal te proberen (Niet aan de redactie zenden ter beoordeling s.v.p.). En dan te bedenken dat het niet gaat om éénmaal, maar 10 jaren lang.

Wij stellen hier zonder meer, dat de heer Van Hulst in zijn taak is geslaagd en daarvoor zijn wij hem bijzonder erkentelijk. En wij zijn overtuigd dat wij dit dankwoord uitspreken namens de hierbovengenoemde duizenden.

Al deze lezers wensen u en uw vrouw, waarde Van Hulst, een heel goede reis naar het zuidelijk halfrond en onderstrepen van harte het „vaar

wel”, dat u zelf uitspreekt. Maar dit „vaar wel” geldt in het bijzonder u en uw vrouw. En dat niet alleen voor uw reis, die u binnenkort onderneemt, maar ook voor de jaren daarna. Wij weten allen, u schreef dit zelf wel eens, dat u niet meer zo „piep” bent, en daarom laten wij hier het woord „vele” weg. Wel zouden wij dat „vaar wel” willen onderstrepen. Een goede toekomst, zonder eenzaamheid en met goede gezondheid wensen wij u beiden van harte toe.

De redactie

De dood verandert

Hierin trachten schrijvers van verschillen-
de richting duidelijk te maken wat voor
hen de dood betekent.

112 pagina's f 3,25

Te bestellen door storting of overschrijving
van f 3,25 op postrekening 58 t.n.v. De
Humanistische Pers te Utrecht.

Andere mensen

Ontwikkelingshulp: Liefdadigheid of gerechtigheid? Dat hangt af van onze motieven. En die hangen weer samen met de vraag: „Hoe staan we tegenover andere culturen, tegenover andere mensen”...

Aan een krantenbericht ontleen we:

„een maand na het volksgericht in de Haagse schilderswijk hebben 200 woedende buurtbewoners het Marokkanenpension aan de Van Ravensteinstraat bestormd. Tot op het dak verdedigden de Marokkanen zich. Tevergeefs. Beschermd door de politie moesten ze het inmiddels kort en klein geslagen pension prijsgeven.”

En een voorbijganger, die wij deze vraag stellen, merkte op:

Meneer, het is een zeer moeilijk vraagstuk.

Ze hebben mij wel eens gezegd, hoe vind je... ik bemoei me niet, nietwaar, ik heb geen last van die mensen. Ik spreek ze nooit. Toen hebben ze mij wel eens gevraagd — ik ben niet getrouwd. Ik heb geen kinderen. — Als jij nou eens twee leuke dochters had en ze kwamen allebei met zo'n man, zo'n man met zo'n zwarte huid thuis, hoe zou je het vinden? Ik zeg man daar durf ik nog geen eens een antwoord op te geven. Ik zeg, dat vind ik zo'n moeilijk vraagstuk. Ik zeg, maar ik zou het misschien niet erg leuk vinden, ofschoon ik niet tegen het zwarte ras ben. Voor mijn kinderen zou ik het misschien onverstandig vinden, dat ze een zwarte man zouden nemen. —

Vraag: waar komt dat vandaan, denkt U, dat gevoel?

Nou, daar kan men zelf niet over beschikken. Dat zit in een mens. Ieder blank mens heeft dit. Ik weet ook dat je meisjes hebt die gek zijn op zwarte jongens. Die dwepen d'r mee. Nietwaar. Die vinden dat leuk. Maar ja, net als ik U net vertelde, als je een huisvader bent en je hebt twee nette dochters en ze komen allebei met zo'n zwarte jongen thuis, dan zou ik het, in de plaats van die huisvader, niet zo prettig vinden. Ook in het geval dat als het eventueel tot een huwelijk zou komen en zo'n meisje zou een kind krijgen, niet waar en dat kind komt op de wereld, dan is zo'n zwart kindje voor een blanke vrouw. Ik weet niet hoe zo'n vrouw het zelf beziet hoor.

Advertentie in een Amerikaanse krant:

Help mee de jeugd van Amerika te redden. Koop geen gramafoonplaten met negeropnamen.

U die geen negers in uw zaak wil bedienen, stop ook geen negermuziek in uw jukebox. Luister niet naar negermuziek op de radio. Die woorden van idioten, dat gekrijs, die barbaarse muziek brengt onherstelbare schade toe aan de ziel van onze blanke Amerikaanse jeugd.

Boycot de firma's die reclame maken via radiostations die dit soort muziek uitzenden. Advertentie van de Burgerraad van New Orleans.

Dezelfde voorbijganger merkte hierover op:

En in Amerika zitten veel bekwame mensen en die weten er ook geen oplossing mee. Ik heb eens gelezen in Amerika. Daar was iemand die had een prachtig huis laten bouwen, ook in een puinbuurt weet u wel. En dat was ie van plan om dat allemaal af te laten breken. En dan had ie daar een mooi kantoorgebouw neergezet en daarnaast had ie dan voor z'n privé een mooie woning gebouwd. Maar toen hadden dr ook weer, van die zwarte bevolking dan, — het was in New York geloof ik of in Chicago, toen hadden van die zwarte mensen daarnaast die krotten in beslag genomen — ook zielig van die mensen dat ze geen ander huis hebben. Maar degeen die daar dat nieuwe huis en dat nieuwe kantoorgebouw had laten bouwen, die had er natuurlijk de pest over in. Want vooral als het zomerweer was, dan lagen die negers, zal ik dan maar zeggen, die lagen voor de deur op matrassen die normaal in hun huis waren, die sleepten ze op straat en dan gingen ze daar voor de deur op die bedden liggen slapen. Dat is natuurlijk niet zo'n bekwame gezicht. Daar moet je de mentaliteit voor hebben om dat te doen, weet u wel. Maar ja die gekleurden dat zijn natuurmensen.

Maar ja, dat gekleurde ras. Ik ben helemaal niet tegen het gekleurde ras hoor. Maar het blijft een heel moeilijk vraagstuk. Heel moeilijk.

En om die mensen het naar de zin te maken. Ja, je hebt wel mensen die zeggen laat men ze naar Afrika sturen, dan zitten ze weer in een land waar ze vandaan komen. Maar dat zullen die mensen ook niet willen. Maar om die mensen nou brodeloos te laten rondzwerven in Amerika, dat vind ik ook schandelijk.

Dat ze moeten bedelen om een stukje brood. Ik heb een poosje geleden op de televisie nog een film daarvan gezien. Dat waren gewone plaggehutten waarin ze woonden. En als er dan zoveel rijke Amerikanen zijn. En daarom vind ik dat zo zonde dat die laatste Kennedy, dat ze die vermoord hebben.

Dat vond ik een prachtkerel. Ik ben er zeker van bewust dat die man iets voor die mensen had gedaan. Ik had niet zo'n hoge dunk van hem, maar toen heb ik eens een rede van hem gehoord in Amerika. Zo'n man heeft de wereld nodig, weet uw wel. Dat was een jonge kerel in de kracht van z'n leven.

Nou ik vind deze president ook niet onbekwaam hoor. Hij is in ieder geval een man met veel ervaring op dat gebied, omdat ie al onderpresident is geweest.

Aan een ander krantenbericht ontleen wij:

De buurt zelf trilde gisteren overdag nog van verontwaardiging. De mensen keken af en toe dreigend naar het pension waar regelmatig Marokkanen terugkwamen om hun achtergebleven spulletjes op te halen.

Met voldoening constateerde men dat zij elders in de stad een onderkomen hadden gevonden. „Het wordt hoog tijd, aldus een van de omstanders, dat ze er uitgeslagen

werden. De viezerikken. De gaskamer is er nog niet goed genoeg voor". een politierapport constateerde later, dat de oorzaak van het incident moet worden gezocht in het uitvallen van de electriciteit op die avond in de buurt. Sommige deelnemers aan de rel bleken bovendien onder invloed.

Wat minder diplomatiek gezegd: De televisie deed het niet en de borrel en de Marokkanen werden als middel gebruikt om de verveling te verdrijven.

Ruim honderd jaar geleden werden in wat nu Rhodesië heet wonderlijke bouwwerken ontdekt. Zij waren de restanten van wat eens een ommuurde vestingstad moet zijn geweest waarin met het paleis van de vorsten, een grote tempelruimte, waarschijnlijk hun begraafplaats, en een stedelijke bewoning waren ondergebracht. Het geheel was opgebouwd uit krachtige stenen muren die met de gevonden gebruiksvoorwerpen en de keuze van de situering van de stad op een hoogontwikkelde beschaving wijzen. Lange tijd heeft men voor een raadsel gestaan. Welk volk bouwde deze stad — welk volk bewoonde deze stad. Er werden heel wat gissingen gedaan. Zij varieerden van Feniciërs, Perzen, Chinezen, Indiërs en Arabieren. Zelfs werd aan de koningin van Sheba gedacht. Eén ding valt op. Dat men hier in het hartje van Afrika geen ogenblik aan een negervolk heeft gedacht. Toch hebben de jongste wetenschappelijke onderzoeken van skeletten en gebruiksvoorwerpen uitgewezen dat de bouwers en de bewoners negers moeten zijn geweest. Aan de hand van koolstofmetingen kon worden vastgesteld dat die bewoning zich over een periode van verscheidene eeuwen, waarschijnlijk al vanaf de zesde eeuw tot aan het begin van de vorige eeuw, moet hebben afgespeeld.

Voor de blanke bewoners van het huidige Rhodesië is deze wetenschappelijke vaststelling onaanvaardbaar. Zij teren nog steeds op de oude, achterhaalde stellingen en niemand zal ze daar van afbrengen. Een beroemd antropoloog, Professor Malinowsky, heeft eens gezegd, dat bevoorrechte groepen in de samenleving geneigd zijn overtuigingen in stand te houden die alleen maar ten doel hebben hun sociale privileges te rechtvaardigen. De blanken in Rhodesië nemen een bevoorrechte sociale positie in. Zij verdienen tienmaal zoveel als de Afrikanen. Zij zeggen, dat zij de dragers van de westelijke beschaving en van het christendom zijn. Maar dat laat zich nauwelijks rijmen met zo'n ongelijke inkomensverdeling en de achterstelling van de Afrikaan op andere terreinen — het onderwijs bijvoorbeeld. Daarom houden zij de mythe in stand, dat de Afrikaan dom, lui en onbeschaafd is, al zorgen zij er wel voor dat die Afrikaan geen toegang krijgt tot hun beschaving. In die mythe past niet, dat de Afrikaan in staat was, een stad als Zimbabwe te bouwen. Daarom is de mythe sterker dan elke wetenschappelijke bewijsvoering. Zo als het een goede mythe betaamt.

Racisme is vooral een sociaal probleem. Een geleerde die jarenlang sociologische studies in Rhodesië heeft gemaakt van de Afrikaanse bevolking, Professor Clyde Mitchell van de universiteit van Manchester, vertelde onlangs voor de BBC, dat om de politiek van vandaag te begrijpen, een studie van de sociale opvattingen van de blanke heel wat nuttiger zou zijn geweest. De groep die het goed heeft, dicht allerlei slechte eigenschappen toe aan de groep die hem zou kunnen bedreigen in zijn positie. Het doet er niet toe, of ze juist

zijn. Maar ze rechtvaardigen in ieder geval de bestaande situatie. Ondernemers zeggen altijd, dat arbeiders onbekwaam zijn over het besturen van een bedrijf te oordelen. Dat argument rechtvaardigt de huidige economische en sociale structuren. Als onze autofabrikant Van Doorn niet zelf een bedrijf was begonnen, maar het leuker had gevonden gewoon monteur te blijven, zou niemand hem ooit geschikt hebben gevonden over de bedrijfsvoering te oordelen. Maar van Ingenieur Philips wordt automatisch aangenomen, dat hij dit wel is. Dat zijn zo van die mythes die wij in onze samenleving in stand houden. In de economische wereldorde beschikt twintig procent van de bevolking over tachtig procent van de rijkdommen van de wereld. De mythe die wij daartoe in stand houden is, dat wij er harder voor werken. Vijf dagen per week, ingepakt in voorbeeldige sociale voorzieningen. Als de boer en de arbeider in de ontwikkelingslanden het zelfde uurloon zouden krijgen als zijn collega's hier zou onze welvaart heel wat bescheidener zijn, zelfs als we bedenken, dat er ook hier in onze samenleving nog heel wat mensen zijn die moeite hebben om de touwtjes aan elkaar te knopen. Maar waarom eigenlijk zou een arbeider in het industriegebied van Sao Paulo in Brazilië aan het eind van de week niet hetzelfde bedrag in zijn loonzakje mogen vinden als zijn collega hier bij Philips, Stork of noemt u maar op. Omdat het leven daar goedkoper is, zeggen we dan. U zult daar wel van terugkomen, als u eens in een winkel in een willekeurige stad in een ontwikkelingsland bent binnengelopen. Waar u na een beetje overleg en een beetje sparen misschien aan toekomst, kan de arbeider daar zijn hele leven naar blijven kijken. Al hoeft dat nog niet het criterium voor zijn geluk te zijn. Maar het gaat hier om de mythe over de ander. En die houden we hier net zo goed in stand als de blanke bovenlaag in gebieden als Rhodesië, Zuid-Afrika of Portugees Afrika.

Dick Scherpenzeel

negers onbevooroordeeld?

Het ontbreken van vooroordeel bij de negers is iets heel treffends, want men verwacht duistere taboes bij deze primitieve mensen. Naar mijn mening is het toe te schrijven aan hun bekendheid met uiteenlopende rassen en stammen en aan het levendig contact tussen mensen, dat er van oudsher in Oost-Afrika is geweest, eerst door toedoen van de handelaars in slaven en ivoor en in onze dagen door de kolonisten en de jagers op groot wild. Bijna iedere neger, tot de kleine herdersongen van de vlakten toe, heeft van aangezicht tot aangezicht gestaan met een reeks van volken, die in zijn ogen evenveel verschillen als een Siciliaan van een Eskimo: Engelsen, Joden, Boeren, Arabieren, Somali's, Indiërs, Wsaheli's, Masais, Kavirondo's.

Wat ontvankelijkheid voor denkbeelden betreft, is de neger eerder man van de wereld dan de kleinste of provinciale koloniale zendeling, die in een eenvormige gemeenschap en met een uitrusting van onwrikbare ideeën is opgegroeid. Een groot deel van het misverstand tussen blanken en inheemsen komt hieruit voort.

Karen Blixen

Deense schrijfster, 1885—1961

Vaarwel

De opschriften boven de stukjes die ik voor deze plaats heb gemaakt (in het geheel ruw-weg een tweehonderdvijftig stuks, eigenlijk niet veel als je bedenkt hoe lang ik er aan bezig ben geweest), deze opschriften maakte ik altijd als het stuk gereed was. Dat had het voordeel, dat ik al schrijvende op zijpaden kon gaan en dat ik het onderwerp, dat ik aanvankelijk in mijn hoofd had rustig kon laten schieten. Dat is geen ernstige werkwijze, maar ik heb een sterk vermoeden, dat het vele serieuze schrijvers en sprekers niet anders gaat.

Deze keer echter weet ik vooraf zeker wat er boven moet staan: Vaarwel, en niet anders. Ik schei er mee uit. Het is afgelopen. Het is mooi geweest. Ja, is het eigenlijk wel mooi geweest? Het is niet aan mij om het te beoordelen. Ik heb de meeste stukjes bewaard en nu ik ze weer eens doorzie denk ik soms: „Da's wel aardig”, omdat er een oorspronkelijke gedachte in verwerkt is, of omdat een minder oorspronkelijke gedachte althans aardig onder woorden was gebracht. Bij andere dacht ik: „Dit is niet om op te stoffen, mejongen, laat dat maar niet aan je kritische nageslacht lezen.” En er waren er ook een paar, waarover ik mij achteraf geneer.

Maar het is niet zo interessant hoe ik de stukjes vond en vind. Ze zijn tenslotte bestemd voor de lezers van het „Woord”, van wie er, optimistisch gerekend, rond tweeduizend een blik op sloegen. Van die 2000 hebben er in de loop der jaren enkele tientallen gereageerd. Verscheidene van hen betuigden hun instemming en aan hen ben ik dank verschuldigd. „Stroop doet leven”, schreef onlangs een geacht lezer, die mij een likje toediende. Andere lezers waren zo welwillend mij er op attent te maken, dat ik onjuistheden had opgeschreven. Dat is niet vaak gebeurd, voorzover ik mij herinner alleen na het verschijnen van een bijdrage over de tachtigjarige oorlog en een notitie over de Eskimo's. Maar wie kan nou vermoeden, dat er onder de lezers een Eskimokundige schuilt? Gelukkig heb ik in het algemeen vermeden controleerbare feiten te vermelden. Een heel enkele keer, maar werkelijk niet vaak, heb ik een boze brief ontvangen. Ik herinner my eens op wrevelige toon gewaarschuwd te zijn tegen drankmisbruik, iets dat, zacht gezegd, overbodig was. En ook herinner ik mij een uitvoerige brief van iemand, die mij op strenge toon verweet dingen te hebben geschreven, die lijnrecht tegen bybelse teksten indruisten. Dat zal wel waar zijn geweest, want wat sommige mensen uit de bijbel halen is verbazingwekkend, maar uit onze lezerskring verwacht je zo'n verwijt niet in de eerste plaats.

Het schrijven van stukjes is — ik heb dat meen ik al eens gezegd — een uiterst vreemde bezigheid. Je gaat achter de schrijfmachine zitten om het woord te richten tot, laten wij nu maar

zeggen 2000 personen die je niet kent. Daarnaast zijn er dan nog een paar duizend die het stukje wel zien staan, maar zich dan snel afwenden. „Dit gepraat (respectievelijk gezeur, gemeier, enz.) boezemt mij geen belang in”, zeggen ze. Dit werkt al ontmoedigend. Maar goed, 2000 mensen zijn bereid te lezen. Daarbij zijn mannen en vrouwen, jongeren en ouderen, kleuteronderwijzeressen en classificerders en kotte-raars, onderwijzeressen en journalisten enz. Al die mensen hebben uiteraard uiteenlopende belangstellingsgebieden. En de schrijver neme zich vooral en voortdurend in acht bij de behandeling van onderwerpen die in verband gebracht kunnen worden met de staatkunde. Wij tellen onze vrienden onder de anarchisten, communisten, PSP-ers, PvdA-ers, D-'66ers en VVD-ers om maar eens enkele schakeringen te noemen. Zij allen hebben tenen en soms zeer lange. Het is ten strengste verboden deze kunstvoorwerpen aan te raken.

En mede hierdoor was het schrijven van de stukjes vaak zo'n aardig spel. Ik moest iets bedenken dat alle lezers tientallen soorten zoals een wiskundig aangelegd lezer kan uitrekenen, even aangenaam bezig kon houden, waarin hij of zij zichzelf herkennen zou. Dit klinkt overigens pretentieuzer dan het bedoeld is en moeilijker dan het is. Je gaat maar bij je zelf te rade. Dat lukt soms heel vlug. En soms helemaal niet. Als het niet lukt komt dat meestal, omdat je te ver zoekt. De aardige en passende onderwerpen liggen vlak voor de hand. Als je er voor op zoek gaat en dan naar verre landen, dan ben je op de verkeerde weg. Natuurlijk kun je verweg ook wel wat vinden, maar dat verschilt in essentie niet van hetgeen je in je bed kunt liggen bedenken. Meermalen hebben goede vrienden en vriendinnen mij onderwerpen aan de hand willen doen. Dat is vrijwel nooit ergens op uitgelopen. Want ik moest het niet van de anecdote hebben, veeleer van de meditatie.

En nu houd ik er mee op. Ik wil en kan niet blijven doorgaan tot het ogenblik, waarop de veder mij ontvalt, zoals dat zo aardig heette in oudere werken. En aangezien ik mij eerlang scheep hoop te begeven voor een bezoek aan het zuidelijk halfrond, geldt mijn heilwens niet in de laatste plaats mijn echtgenote en mijzelf: vaar wel!

H.H.

De machtige woestijn brandt van verlangen naar de liefde van een grassprietje, dat zijn hoofdje schudt en licht en weglucht.

Rabindranath Tagore

Van week tot week:

Hilversum I (radio)

zondag 7 september 9.45-10.00 uur: Mw. D. Roethof-Ensing: Wat je zegt ben je zelf.

Nederland I (televisie)

maandag 8 september 22.15 uur: Gezag in geding - regie H. Meyer.